

Григорій Ігнатуша

Олександр Воронін у відзначенні Тисячоліття хрещення України-Русі (1985–1989)

Grygorii Ignatusha

Alexander Voronin in celebration of the Millennium of the Baptism of Ukraine-Rus (1985–1989)

The participation and contribution of civil and religious leader of the Ukrainian Diaspora in the USA Alexander Voronin in celebration of the Millennium of the Baptism of Ukraine-Rus are considered. The events were held during 1985-1989 and O. Voronin was a participant of these events. Attention is focused on selfless, various scientific, cultural and educational work of Alexander Voronin. It is alleged that the source of his efforts was a passionate love of Ukraine and commitment to Christian ideals.

Keywords: Millennium, Baptism, Ukrainian Diaspora, church, scientific events, cultural-educational activity

Розглядається участь та внесок громадського і релігійного діяча української діаспори в США Олександра Вороніна у відзначенні Тисячоліття хрещення України-Русі. Події, учасником яких він був, відбувалися протягом 1985–1989 рр. Акцентується увага на подвижницькій, різносторонній науковій і культурно-просвітницькій праці Олександра Вороніна. Стверджується, що джерелом його зусиль була палка любов до України і відданість християнським ідеалам.

Ключові слова: тисячоліття, хрещення, українська діаспора, церква, наукові заходи, культурно-просвітницька діяльність

Українська діаспора проявила велику уважність до вузлових моментів історії своєї Батьківщини. Вивчаючи українську історію та звертаючись до неї, її представники намагалися сприяти розвитку України, зміцненню її духовних основ, поглибленню порозуміння між українцями всього світу.

Цей факт яскраво проглядається на багатьох прикладах. Чудовим приводом для усвідомлення його змісту є історичний епізод, пов'язаний із вшануванням українською діаспорою Тисячолітнього ювілею хрещення Русі-України. Це знакове явище для української діаспори і усього світу неодноразово привертало увагу науковців. Підготовані дисертаційні праці¹, вийшли цікаві і змістовні збірники документів, матеріалів², статей³. Проте у цьому явищі ми можемо і хочемо побачити не тільки грандіозну за масштабом і насиченістю світову подію, а й виклик особистості, її свідомості, виклик, що генерував творчу активність, різносторонність дій. Інтелектуальній і моральній відгук на цю подію на прикладі окремої особи нам здається не менш вартим уваги, аніж інформація

про її масштабність і різноплановість. Адже такий, на перший погляд, занадто вузький аспект, може стати джерелом розуміння мотивів і проявів енергійності представників діаспори в їхньому ставленні до України. Осмислення цього аспекту сприятиме поглибленню наших знань про духовні джерела української єдності у різних країнах світу.

Саме тому, у контексті цього повідомлення, спробуємо на прикладі одного з представників української діаспори у США – українського журналіста, письменника і богослова Олександра Вороніна – простежити внесок інтелектуального середовища української діаспори у формування національної і релігійної єдності українців усього світу. При цьому звернемо увагу на консолідуєчий мотив події Тисячоліття хрещення України.

Ця теза вважається нам актуальною, оскільки доля та життєвий шлях О. Вороніна є віддзеркаленням сотень і тисяч життів українських емігрантів. В його оточенні було чимало людей, які працювали на благо України за кордоном. Всі вони гідні бути репрезентовані загалом хоча б тим чином, що їх прізвища будуть почуті серед активних борців за Україну, її культуру, історію, спадщину.

Життєвий шлях Олександра Вороніна виявився непростим. Друга світова війна та нестерпні умови радянського режиму змусили його сім'ю виїхати за кордон. Спочатку до Німеччини, пізніше – до Сполучених Штатів Америки. За океаном пройшло все його подальше життя. В основу своєї життєвої філософії Олександр Воронін поклав любов до України та працю на благо українства. Це підтверджує вся його професійна і громадська діяльність.

Аналізуючи участь О. Вороніна у відзначенні Тисячоліття хрещення Русі, приходимо висновку стосовно її чіткої орієнтованості та морально-просвітницького характеру. Це підтверджується науковими конференціями, апробацією результатів проведених ним досліджень.

Наукові заходи, в яких брав участь Олександр Воронін та які були присвячені даній події, відбувалися у Сполучених Штатах Америки протягом 1985–1989 рр. – тобто охоплювали весь період ювілейної програми.

Олександр Воронін був учасником першої з конференцій, організованої за океаном Комітетом наукового відзначення ювілею Тисячоліття християнства Русі-України 1988–1989 рр. Конференція відбулася 15–17 червня 1985 р. в американському містечку Саут-Баунд-Брук. Як відомо, це місто є центром Української Православної Церкви у США. Саме там знаходиться всесвітньо відомий осередок УПЦ: церква-пам'ятник св. апостола Андрія Первозванного, цвинтар-пантеон, бібліотека, книжковий склад, музей, Дім української культури, семінарія св. Софії та адміністративний центр з канцелярією Консистоії – осідок митрополитів – першоієрархів українських церков в США.

Магістр богослов'я Олександр Воронін був серед перших доповідачів на цій поважній за складом учасників та важливій за проблематикою конференції. Він виступив із доповіддю «Християнство і народ, перших сто років»⁴. Заявлена тематика підкреслила намагання автора осмислити сутнісні питання взаємодії та інтеграції християнської віри з давньоруським суспільством, шляхи, способи та результати формування релігійної свідомості на християнських засадах. Вона характеризує О. Вороніна як науковця, котрий прагнув до з'ясування глибинної природи суперечливих питань, реконструкції соціального контексту історичних подій, встановлення їхньої української специфіки.

Участь у згаданій конференції як доповідачів взяли ще 11 осіб. Серед них були такі відомі діячі української діаспори, як професор, доктор, отець Олександр Баран з Манітоського університету («Причини прийняття християнства Володимиром Великим»), доктор Юрій Гасцький з Українського наукового інституту Гарвардського університету («Роль братств у культурному відродженні України XVI–XVII століть»), професор, доктор, отець Семен Гаюк («Анотації до канонізації кн. Володимира»), доктор Володимир Трембіцький із Нью-Йорка («Хрест на українських державних інсигніях»), професор, доктор Аркадій Жуковський з Парижа («Вклад Київської Духовної Академії і її «Трудів» на культурному та богословському відтинках»), доктор Олександр Домбровський (НТШ) («Українська духовність між Орієнтом та Оксидентом») та ін.

Конференція мала консолідуючий для українських церков характер. Серед її учасників були представники Української католицької церкви. Зокрема, професор, доктор, отець Мелетій Войнар з Католицького університету у Вашингтоні виступив із доповіддю «Право Київської церкви до XIII ст.».

У червні 1988 р. О. Воронін взяв участь у ще одному поважному науковому заході з нагоди 1000-ліття хрещення Русі. Це була конференція, яку організували завдяки Українській дослідницькій програмі Іллінойського університету 20–25 червня 1988 р. Директором заходу виступав професор Іллінойського університету Дмитро Штогрин. О. Воронін задекларував себе у програмі конференції незалежним дослідником із міста Сільвер Спрінг зі штату Меріленд. Він виступив з промовою «Константинополь і православна церква в Україні після Переяслава». Цю доповідь автор виголосив українською мовою. Цікава деталь. У ході конференції експонувалася пересувна виставка «Ікона в Україні». Її репрезентувала фундація родини Чопівських під керівництвом Славка Новицького. За свідченнями української преси діаспори, виставка викликала неабиякий інтерес. Виставка являла собою 36 фоторепродукцій ікон від XII до XX ст. Їх було виконано в гармонійному поєднанні форм та кольорів. Олександр Воронін опрацював пояснювальний текст та коментарі до експонатів⁵.

5 серпня 1988 р. науково-духовною доповіддю на тему «Православна церква на Україні після Переяславської домови» Олександр Воронін відкрив наукову конференцію у Баунд-Бруку. Тими днями – 5–7 серпня Українська Православна Церква у США і діаспорі урочистими святкуваннями завершувала Свяятий ювілейний рік, проголошений з нагоди тисячоліття хрещення Русі-України⁶.

Тематика наукових доповідей О. Вороніна у 1988 р. свідчила про його увагу до вузлових моментів української церковної історії, усталення його наукового інтересу до проблематики історії церкви часів визвольної війни українського народу середини XVII ст. Цю проблематику, як і проблематику християнізації Русі, варто віднести до ключових для розуміння змін у релігійній свідомості українського суспільства. Відмінними були хронологічні рамки предмета дослідження. Вони свідчили про пізнавальний рух науковця від однієї до іншої вагової проблеми історії української церкви та розуміння ним значущості аналізованих подій середини XVII ст. Саме ці події справили потужний вплив на подальший хід української історії ранньомодерної доби та пізнішого часу.

Поряд із стрижневими проблемами історії української церкви, які віддзеркалили наукові інтереси Олександра Вороніна у зв'язку з 1000-літтям хрещення Русі, відомо, що він продовжував працювати у площині дослідження історії УАПЦ 20-х років XX ст.

Одним із проявів цієї активності стала доповідь, виголошена ним 10 червня 1989 р. на семінарі з нагоди 125-річчя з дня народження митрополита Василя Липківського. Цю доповідь надрукувала газета українців діаспори «Нові дні»⁷.

Згадану статтю передрукував журнал «Церква і життя» у 1990 р. під назвою «Великий подвижник українського церковного відродження»⁸. Як зазначає дослідник української церковної історії Арсен Зінченко, названий журнал мав лише кілька випусків у Києві на початку діяльності відродженої УАПЦ. Символічно, що його назва повторювала ту, яку мав друкований орган Української автокефальної православної церкви за часів редагування митрополитом Василем Липківським.

Семінар, про який вище йшлося, відбувся у Блюмінгдейлі, штат Іллінойс. О. Воронін підготував для семінару тему: «Ідеологічні засади УАПЦ 1921 року: теорія і практика». Цю доповідь він також виголосив українською мовою. Намагаючись бути об'єктивним і переконливим, автор формулював своє бачення на тлі характеристики умов, за яких проходило відродження УАПЦ. З глибоким знанням він показав зв'язок між теорією та практикою УАПЦ на найпринциповіших напрямках її реформ, які маніфестувала ідеологія УАПЦ: автокефалія, соборноправність, українізація.

Автор доповіді був свідомий її актуальності. Завершуючи промову у Блюмінгдейлі, він звернув увагу присутніх на факт сучасного відродження УАПЦ

на батьківщині та високу місію послідовників цієї церкви у діаспорі. Він наголосив: «...зберігаючи ті цінності Церкви 1921 року, які є непроминаючі, ми повинні керуватися вимогами сучасності, дивитися вперед і робити свій вклад, прокладаючи дорогу наступним поколінням». Ця теза увібрала в себе широту світоглядних і морально-патріотичних устремлінь: потреби збереження ідеологічних основ УАПЦ, необхідності врахування умов суспільного життя, розуміння місії діаспори, усвідомлення органічності зв'язку між діаспорою та батьківщиною, високого покликання діячів сучасності перед майбутніми поколіннями.

Таким чином, під час ювілейних заходів з нагоди тисячоліття хрещення Русі та відзначення ювілею митрополита Василя Липківського, Олександр Воронін покликувався високими почуттями свого християнського обов'язку, почуттями сина України, почуттями людини і громадянина. Він був активний у громадсько-церковній роботі, органічно використовував свої наукові знання у практиці відродження церкви в Україні.

Зазначена діяльність виступає яскравим проявом наукової, громадської та релігійної активності Олександра Вороніна.

У повсякденному житті О. Воронін сумлінно виконував свої парафіяльні зобов'язання. Адже він вважав себе християнином і був таким. Олександр Воронін довгі роки входив до складу парафії св. Трійці УПЦ в США. Ця парафія знаходилась за місцем проживання Олександра, у передмісті Баффало.

Свою релігійну освіту і професійні літературні знання він застосовував для редагування та видання журналу «Парафіяльне Слово».

За згадками священника Миколая із Баффало, Олександр Воронін, який мав ґрунтовну богословську освіту і багатий досвід мирянського служіння церкви, допомагав священникові готувати тексти щонедільних проповідей.

Очевидно, що О. Воронін користувався неабияким авторитетом, суспільним впливом. Він мав повагу, завдячуючи своїй глибокій релігійній освіті, культурі, професійній майстерності та організаторським здібностям. Про це свідчить факт його тривалого перебування у складі управи згаданої парафії.

Цей авторитет явно виходив поза масштаб парафіяльного життя. Олександра Вороніна знав і цінував як серйозного релігійного діяча інтелектуальний православний світ української діаспори та керівництво УПЦ і особисто очільник цієї церкви – митрополит Мстислав (Скрипник), якому судилося невдовзі стати першим патріархом відродженої в Україні Української автокефальної православної церкви (1990 р.). Саме з його благословення, Олександрові Вороніну завчасно, задовго до розгортання масових заходів з нагоди Тисячолітнього ювілею хрещення України-Русі, було доручено займатися підготовкою церковно-історичного видання «Українська Православна Церква» у серії

«Мартирологія українських церков»⁹. Проте ця сторінка життя О. Вороніна, присвячена роботі над згаданим фундаментальним виданням, очевидно заслуговує окремої уваги.

Таким чином, творча діяльність Олександра Вороніна в часі підготовки й улаштування урочистих заходів з нагоди вшанування Тисячоліття хрещення України-Русі у США була працею активного, різностороннього, непересічного наукового, громадського і релігійного діяча. Його активність була постійною і неослабною. Якраз у 80-х роках ХХ ст. найвиразніше проявився його багатограний яскравий релігійно-дослідницький, популяризаторський, організаторський, просвітницький талант. Саме тоді його невтомна діяльність набула широкого інтелектуального і морального резонансу у середовищі української спільноти діаспори, відкриваючи світові Україну, її глибoku, вікову церковну історію, висвітлюючи її драматичні і трагічні повороти, розкриваючи її сучасні релігійні та суспільно-політичні проблеми.

- ¹ Недужко Ю. В. Діяльність української діаспори по відзначенню тисячоліття хрещення Русі-України (кін. 70-х–80-ті роки ХХ ст.) : дис... канд. іст. наук : 07.00.02 / Недужко Юрій Вікторович ; Волинський держ. ун-т ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2002. – 219 арк.
- ² Тисячоліття Християнства в Україні. Урочистості 1988 року / [гол. редактор Осип Зінкевич; голова редкол. д-р. Юрій Солтис]. – Нью-Йорк: Крайовий комітет Тисячоліття Християнства в Україні, 1992. – 524 с.
- ³ Збірник праць Ювілейного Конгресу / Науковий Конгрес у 1000-ліття хрещення Русі-України у співпраці з Українським Вільним Університетом; [ред. В. Янів]. – Мюнхен, 1988/1989. – 1002 с.
- ⁴ Тисячоліття Християнства в Україні. Урочистості 1988 року... – С. 488.
- ⁵ Жила В. Зусилля гідне пошанування Тисячоліття / Володимир Жила // Свобода. – 1989. – 23 березня.
- ⁶ Тисячоліття Християнства в Україні. Урочистості 1988 року... – С. 65, 500.
- ⁷ Зінченко А. Визволитися вірою. Життя і діяння митрополита Василя Липківського. – К. Дніпро, 1997. – С. 14.
- ⁸ Воронін О. Великий подвижник українського церковного відродження / Ол. Воронін // Церква й життя. 1990. – С. 25.
- ⁹ Мартирологія українських Церков: [у 4 т.] – Торонто; Балтимор: Смолоскип, 1985. – Т. I. Українська Православна Церква. Документи, матеріали, християнський самвидав України / [упоряд. і ред. Зінкевич О., Воронін О.]. – Торонто; Балтимор: Смолоскип, 1987. – 1207 с.